

БАТЬКІВСЬКІ МІФИ

Формування міфів у широкому контексті обмежень, помилкових установок - це улюблене заняття гомосап'єнс упродовж його розвитку. Цей процес відбувається не тільки вглиб, до джерел свідомого існування людини, а й ушир, охоплюючи все нові групи, детерміновані за різними ознаками - соціальними, професійними, віковими. Тема цієї статті стосується виховних міфів, породжених у батьківському середовищі.

Названі нижче міфи було виділено і структуровано в процесі багаторічної практики. Нумерація випадкова і не пов'язана з пріоритетністю або підвищеною поширеністю міфів.

МІФ 1. Будь-яка дитина може стати лідером

Роль лідера настільки широко рекламується, настільки великий на неї попит, що з'явилися школи лідерів і ледве не фабрики лідерів, де за ваші гроші обіцяють зробити з дитини керівника будь-якого масштабу.

Антиміф. Не кожна дитина може бути лідером і не кожному можна бути лідером! Якщо ця роль нав'язана, якщо вона не відповідає психофізіологічній організації дитини, вона може завдати їй шкоди. Я зустрічала чимало дітей, які панічно бояться поразки. Їм колись пояснили дорослі, що скрізь і в усьому вони повинні бути першими. І тепер діти уникають будь-яких ситуацій, пов'язаних з ризиком: не підносять руки на уроці, не беруть участі у змаганнях.

І ще один момент: роль лідера пов'язана з колосальною відповідальністю за інших, її не можна делегувати або передати підлеглим. Чи можуть ці діти взяти на себе таку відповідальність, адже в ній — ще більше ризику?

МІФ 2. Будь-яка дитина може зрозуміти мову переконання, логіки, раціонального пояснення.

Я часто чую від батьків: «Поясніть йому, що він має добре вчитися, не прогулювати».

Антиміф. Якби це було можливо, то наші діти давно уже були б ідеальними, адже вони чують дуже багато настанов.

Але поведінка більшості дітей ірраціональна.

Вона підкоряється не логіці, а динаміці емоційних процесів. А емоції «ближчі до тіла». Вони більше впливають на поведінку.

МІФ 3. Якщо в моєї дитини є від мене секрети, отже, вона мені не довіряє.

Антиміф. Дитина, яка нормально розвивається, завжди прагне ствердити своє право на недоторканність приватного життя. Це такий важливий процес, як, наприклад, ріст зубів або волосся. Саме ці межі допомагають їй почуватися повноцінним власником свого внутрішнього світу. Дорослий, який відчуває

особисту територію дитини, незабаром відчує її подяку і повагу.

Далеко не завжди батьки можуть виділити своїй дитині персональний поверх або навіть окрему кімнату. Але завжди знайдеться місце для її особистого столу, шафи (бажано такої, що відокремлює «персональну» частину кімнати), особистих книжок і зошитів, яких ніхто не має права торкатися без дозволу дитини.

МІФ 4. Заборона на виявлення почуттів

У нашій моделі культури вважається непристойним, якщо чоловік плаче, виявляє розпач. Але, можливо, саме це приводить до меншої тривалості життя серед чоловіків. Це статистика. Останнім часом заборона на почуття поширюється і на жінок, тому що нині модний типаж — це жінка-лідер або ділова жінка, що не має права бути істеричною і слабкою.

Усі ці заборони придумали явно не психологи. До речі, маленькі діти інтуїтивно намагаються уникати невротичного самопригнічення. А іноді й перебільшують емоції, не вважаючи їхнє виявлення поганим.

Антиміф. Жити в режимі напруження і самопригнічення небезпечно. Емоції, як і будь-яка фізична енергія, не можуть раптово зникнути. Потрібен часовий ресурс, щоб вони згасли. Але, як і у фізичному світі, цю енергію можна перевести з однієї якості в іншу, сублімувати її.

Агресія може звучати як злість. І тоді носій цієї емоційної енергії вплутується в бійку або розбиває вітрину. Але можливий і інший сценарій. Агресія — це сила почуття, експресія. Агресивна людина сідає за фортепіано і з почуттям виконує п'єси. Або розряджає агресію в темпераментному танці, в енергійних спортивних вправах.

МІФ 5. Якщо дитиною не опікуватися і не контролювати її, вона взагалі нічого не робитиме

У крайньому разі це спільне виконання уроків, невсипущий контроль за виконанням домашніх обов'язків. Звичайно, таким батькам страшно зняти контроль, тому що в дитини, яку перестають спонукати до дії, різко знижується успішність.

Антиміф. Головна небезпека міфу полягає в тому, що контрольована дитина не набуває навичок самоорганізації і самодисципліни, у неї не розвивається вольовий компонент психіки. Воля, як відомо, виявляється тільки в ситуаціях подолання перешкод. У дитини ситуацій подолання немає, їй не потрібно себе спонукати до дії, це роблять дорослі.

МІФ 6. Коли ми лаємо дітей, вони все одно знають, що ми їх любимо.

Антиміф. Запевняю вас: не знають. Дитяча підсвідомість буквально сприймає слова. У підсвідомості немає почуття гумору, воно не може оцінити контекст або побачити другий план сказаного. У результаті можуть формуватися

негативні життєві сценарії. Якщо дитина чує з вуст значимого дорослого, що вона—ледащо або егоїст, то для підсвідомості це — команда, яку треба виконати. По суті — це навювання в гіпнозі.

Вихід: дотримуватися золотого правила психології. Необхідно назавжди відокремити погані вчинки дитини від її особистості, давати негативну оцінку тільки вчинкам, а не особистості. Не «ти поганий», а «ти вчинив некоректно, несправедливо, нечесно». Є ще чудова форма спілкування з дитиною, що дозволяє дорослому висловити свої почуття дитині, спонукати її до необхідної дії і при цьому не завдати шкоди. Це так звані «Я-висловлювання».

Структура «Я-висловлювання»: у ньому має бути вказівка на пережите дорослим почуття; його причина і очікуваний результат.

Приклад: «Я ображаюся і злюся, коли ти приходиш додому пізно вночі, не попереджаючи мене про це заздалегідь. Я хочу, щоб ти завжди дзвонив мені до 22-ої години і повідомляв, де ти і коли будеш удома».

Діти іноді справді не підозрюють про те, що ми відчуваємо, і їм корисно про це знати. Але головна перевага «Я-висловлювання» «у тому, що воно не ставить дитину в позицію ворога. Ми просто говоримо, що чекаємо від неї певної дії.

Якщо ж піддатися спокусі й використовувати «Ти-повідомлення» (звинувачення), то це — шлях до конфронтації.

МІФ 7. Не можна хвалити дитину — виросте егоїстом і задавакою.

Можливо, дитина буде саме такою, якщо батьки з будь-якого приводу називатимуть її генієм або месією, якому немає рівних у природі. *По-перше*, у неї може виникнути конфлікт із соціальним оточенням, яке в ній чомусь не визнає генія. *По-друге*, може виникнути конфлікт з батьками. Якщо дитина така важлива, то самі дорослі, мабуть, нічого не варті. Але й похвали боятися не треба. Аргументована похвала необхідна для дітей. Ви ж не позбавляєте своїх дітей ласощів.

Антиміф. Давно помітили педагоги і психологи: заохочення — найдієвіший виховний метод! Перестаратися можна тільки з нещирими компліментами. Але якщо нагорода заслужена — не бійтеся вручити її героєві! У заохоченнях корисна зворотна пропорція між оцінкою вчинку й особистості. Пропоную проектувати гарні вчинки дитини на її особистість.

Не секрет, що батьки дуже часто проектують на дітей самих себе, бачать у них свої переваги, і викорінюють у них свої вади..

МІФ 8. Дитина має почуватися королем у сім'ї. Адже вона ще встигне зазнати жорстокості й несправедливості світу.

Мені траплялися батьки, які ознайомилися з японською системою виховання дітей. Вони впевнені, що ані лягати, ані карати дитину не можна, це вб'є у ній

ініціативу і пригнітить творчу особистість.

Антиміф. Зверніть увагу: діти часто поведуться так, наче хочуть, щоб їх зупинили, вони нариваються на покарання. Психоемоційна сфера дитини, особливо підлітка, дуже хистка. Вони ще не можуть керувати своїми емоціями, не мають внутрішніх систем контролю за поведінкою. У такій ситуації необхідний хоча б зовнішній контроль, але він має бути «проміжним» а не постійним і наполегливим.

МІФ 9. Психологічним міфом є така настанова батьків своїй дитині: «Головне, щоб ніхто з оточення не мав приводу про тебе погано сказати або погано подумати»

Антиміф. Для того, щоб погано сказати про когось, зовсім не потрібен привід.

Зрештою, його завжди можна вигадати. Небезпека міфу в тому, що він формує оцінне мислення і безмежну залежність від суспільної думки.

«Синдром відмінника», страх отримати негативну оцінку оточення робить людину напруженою і тривожною, змушує жити в постійному режимі самопригнічення. А це — шлях до неврозу.

ЯКА Ж ІСНУЄ ПРОТИОТРУТА?

Не поспішайте ставити оцінку вчинкові дитини, якщо не знаєте її мотивів! І ще важливо пам'ятати, що навіть у поганих вчинках є позитивний ресурс. Для цього потрібно, лише змінити фокус сприйняття проблеми. Так, як зробив це мудрий візир з притчі.

Падишахові наснився сон, що в нього випали всі зуби. Запросив він першого візира і запитує: «Що означає мій сон?».

— Це поганий сон, — сказав візир. — Він означає, що один за одним помруть усі твої родичі.

Падишах наказав стратити першого візира. Потім він запросив другого візира і розповів йому той самий сон.

- О, вітаю тебе, великий падишаху. Тобі наснився чудовий сон. Він означає, що ти проживеш довше за всіх своїх родичів.

Падишах щедро нагородив візира.